

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา ผลการประเมินคุณภาพภายนอกกรอบสาม (พ.ศ. 2554-2558) ของโรงเรียนขนาดเล็กในถิ่นทุรกันดาร เปรียบเทียบปัจจัยและผลการประเมินคุณภาพภายนอกกรอบสามของโรงเรียนขนาดเล็กในถิ่นทุรกันดารที่ได้รับการรับรองและไม่ได้รับการรับรองมาตรฐาน และศึกษา ปัญหา อุปสรรค ข้อจำกัดและข้อเสนอแนะในการประเมินคุณภาพภายนอกกรอบสามของโรงเรียนขนาดเล็กในถิ่นทุรกันดาร โดยประชากรกลุ่มเป้าหมายที่ศึกษาเป็นโรงเรียนขนาดเล็กในถิ่นทุรกันดาร สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) ปีการศึกษา 2557 จำนวน 387 โรงเรียน และมีกลุ่มบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการประเมินภายนอกกรอบสามของโรงเรียนกลุ่มเป้าหมายเข้าร่วมประชุมกลุ่ม กลุ่มตัวอย่างทั้ง โรงเรียนและบุคคลเลือกจากประชากรแบบเจาะจงตามเงื่อนไขหลักเกณฑ์ของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา ได้กลุ่มตัวอย่างโรงเรียน 89 โรงเรียน โดยแบ่งเป็น 2 กลุ่ม โรงเรียนขนาดเล็กในถิ่นทุรกันดารที่มีผลการประเมินคุณภาพภายนอกกรอบสาม อยู่ในระดับดี และได้รับการรับรองมาตรฐาน จำนวน 40 โรงเรียน และโรงเรียนขนาดเล็กในถิ่นทุรกันดารที่มีผลการประเมินภายนอกกรอบสาม อยู่ในระดับพอใช้ และไม่ได้รับการรับรองมาตรฐาน จำนวน 49 โรงเรียน ได้กลุ่มตัวอย่างบุคคลร่วมการประชุมกลุ่ม เป็นผู้บริหารสถานศึกษา 20 คน ครูผู้สอน 20 คน ผู้แทนเขตพื้นที่ 20 คนและ ผู้ประเมินภายนอก 15 คน รวม 75 คน ใช้เครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูล 3 ประเภท ได้แก่แบบวิเคราะห์ข้อมูลจากรายงานการประเมินคุณภาพภายนอกสถานศึกษาขั้นพื้นฐานรอบสาม แบบบันทึกข้อมูลสนทนากลุ่มและ แบบบันทึกข้อมูลการลงพื้นที่เยี่ยมโรงเรียนขนาดเล็กในถิ่นทุรกันดาร วิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้ความถี่ ฐานนิยม ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ t-test ซึ่งผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

ผลการประเมินคุณภาพภายนอกกรอบสาม (พ.ศ. 2554-2558) ภาพรวม ของโรงเรียนขนาดเล็กที่อยู่ในถิ่นทุรกันดารภาพรวม 89 โรงเรียน โรงเรียนกลุ่มใหญ่ที่สุดมีผลการประเมินคุณภาพในระดับพอใช้ โดยตัวบ่งชี้ส่วนใหญ่จำนวน 11 ตัวบ่งชี้ ที่โรงเรียนกลุ่มใหญ่ที่สุดมีผลการประเมินในระดับดี - ดีมาก มี 1 ตัวบ่งชี้ที่โรงเรียนกลุ่มใหญ่ที่สุดมีผลการประเมินในระดับต้องปรับปรุงเร่งด่วน คือตัวบ่งชี้ที่ 5 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน ส่วนผลการประเมินคุณภาพภายนอกกรอบสาม ของโรงเรียนขนาดเล็กในถิ่นทุรกันดารที่ได้รับการรับรองมาตรฐานจำนวน 40 โรงเรียน พบว่าโรงเรียนกลุ่มใหญ่ที่สุดมีผลการประเมินคุณภาพในระดับดี โดยตัวบ่งชี้ส่วนใหญ่จำนวน 11 ตัวบ่งชี้ ที่โรงเรียนกลุ่มใหญ่ที่สุดมีผลการประเมินในระดับดี-ดีมาก มี 1 ตัวบ่งชี้ ที่โรงเรียนกลุ่มใหญ่ที่สุดมีผลการประเมินในระดับพอใช้ คือตัวบ่งชี้ที่ 5 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน สำหรับผลการประเมินคุณภาพภายนอกกรอบสาม ของโรงเรียนขนาดเล็กในถิ่นทุรกันดารที่ไม่ได้รับการรับรอง

มาตรฐานจำนวน 49 โรงเรียน พบว่า กลุ่มใหญ่ที่สุดมีผลการประเมินคุณภาพในระดับพอใช้ โดยตัวบ่งชี้ส่วนใหญ่ จำนวน 11 ตัว บ่งชี้ที่โรงเรียนกลุ่มใหญ่ที่สุดมีผลการประเมินในระดับพอใช้ – ดีมาก มี 1 ตัวบ่งชี้ที่โรงเรียนส่วนใหญ่มีผลการประเมินในระดับต้องปรับปรุงเร่งด่วน คือตัวบ่งชี้ที่ 5 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน

ผลการเปรียบเทียบปัจจัยและผลการประเมินคุณภาพภายนอกกรอบสามของโรงเรียนขนาดเล็กในถิ่นทุรกันดารที่ได้รับการรับรองและไม่ได้รับการรับรองมาตรฐาน พบว่า ปัจจัยในการดำเนินงานของโรงเรียนจำนวน 8 รายการได้แก่ จำนวนนักเรียนรวม อัตรานักเรียนปฐมวัยต่อครู อัตรานักเรียนปฐมวัยต่อห้อง อัตรานักเรียนประถมศึกษาต่อครู อัตรานักเรียนประถมศึกษาต่อห้อง จำนวนครูรวม จำนวนครูที่มีวุฒิการศึกษาวิชาเอก เงินนอกงบประมาณต่อหัวนักเรียนแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญ ทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนการเปรียบเทียบผลการประเมินคุณภาพภายนอกกรอบสาม ของโรงเรียนขนาดเล็กในถิ่นทุรกันดารที่ได้รับการรับรองและไม่ได้รับการรับรองมาตรฐาน พบว่า โรงเรียนขนาดเล็กในถิ่นทุรกันดารที่ได้รับการรับรองมาตรฐานมีคะแนนการประเมินคุณภาพภายนอกกรอบสาม ดีกว่า ของโรงเรียนที่ไม่ได้รับการรับรองมาตรฐานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จำนวน 11 ตัวแปร (ตัวบ่งชี้) ยกเว้นตัวแปรที่ 10 ผลการพัฒนาตามเอกลักษณ์ซึ่งแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ปัญหา อุปสรรค ข้อจำกัดและข้อเสนอแนะในการประเมินคุณภาพภายนอกกรอบสามของโรงเรียนขนาดเล็กในถิ่นทุรกันดารสรุปได้ว่าปัญหาภาพรวมในการประเมินคุณภาพภายนอกกรอบสาม ของโรงเรียนขนาดเล็กในถิ่นทุรกันดาร คือผลการประเมินคุณภาพภายนอกกรอบสาม ของโรงเรียนขนาดเล็กในถิ่นทุรกันดารที่ไม่ได้รับการรับรองมาตรฐาน ในรายตัวบ่งชี้ ผลการประเมินคุณภาพการศึกษา 11 ตัวบ่งชี้ใน 12 ตัวบ่งชี้ของโรงเรียนขนาดเล็กในถิ่นทุรกันดารที่ไม่ได้รับการรับรองมาตรฐานซึ่งต่ำกว่าของโรงเรียนขนาดเล็กในถิ่นทุรกันดารที่ได้รับการรับรองมาตรฐานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ได้แก่ คุณภาพด้านผลการจัดการศึกษา 7 ตัวบ่งชี้ คือตัวบ่งชี้ที่ 1-5, 9, 11 คุณภาพด้านกระบวนการจัดการศึกษา 4 ตัวบ่งชี้ คือตัวบ่งชี้ที่ 6-8, 12 ด้านการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ 1 ตัวบ่งชี้ ด้านการบริหารจัดการศึกษา 2 ตัวบ่งชี้ และด้านการประกันคุณภาพภายใน 1 ตัวบ่งชี้ ตัวบ่งชี้ที่เป็นจุดอ่อนมากที่สุดของโรงเรียนขนาดเล็กในถิ่นทุรกันดารที่ไม่ได้รับการรับรองมาตรฐาน ได้แก่กลุ่มตัวบ่งชี้พื้นฐาน จำนวน 6 ตัวบ่งชี้ (ตัวบ่งชี้ที่ 3-5 เป็นผลการจัดการศึกษาและ ตัวบ่งชี้ที่ 6-8 เป็นกระบวนการจัดการศึกษา สำหรับอุปสรรค ข้อจำกัดและข้อเสนอแนะในการประเมินคุณภาพภายนอกกรอบสาม สรุปได้ 9 ด้านได้แก่ 1) ภูมิประเทศที่ตั้งของโรงเรียน เป็นพื้นที่เสี่ยงภัย การเดินทางยากลำบาก และอยู่ห่างไกลจากเขตเมือง ซึ่งส่งผลกระทบต่อการเดินทางของนักเรียน การปฏิบัติงานของบุคลากรในโรงเรียน เศรษฐกิจและสังคมของชุมชน การ

ติดต่อสื่อสารกับสังคมภายนอก เป็นอุปสรรคและข้อจำกัดต่อการแก้ปัญหาและพัฒนาคุณภาพ การศึกษา ส่งผลให้โรงเรียนมีคุณภาพต่ำ ไม่ได้มาตรฐาน การประเมินคุณภาพ ควรให้ข้อเสนอแนะ และใช้เกณฑ์การประเมินที่เป็นไปได้ตามบริบทของโรงเรียนในแต่ละพื้นที่ 2) ชุมชนในพื้นที่ บริการของโรงเรียนเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ มีขนาดเล็ก ฐานะยากจน การศึกษาน้อย และมีการย้ายถิ่น จำนวนมาก นอกจากนี้ชุมชนยังขาดแคลน สาธารณูปโภคทั้งไฟฟ้า น้ำประปา ระบบการสื่อสารและ การคมนาคม ซึ่งสภาพดังกล่าวส่งผลกระทบต่อ การสนับสนุนด้านทรัพยากร ความร่วมมือและ การติดต่อสื่อสารกับโรงเรียน ทำให้โรงเรียนไม่สามารถ แก้ปัญหาและพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้ดีขึ้น ควรมีข้อเสนอแนะที่เป็นไปได้ มีเกณฑ์การประเมินที่เหมาะสมกับบริบทของโรงเรียนแต่ละพื้นที่ 3) หน่วยงานต้นสังกัดที่เปลี่ยนแปลงนโยบายบ่อย และไม่สามารถแก้ไขปัญหาและพัฒนา อุปสรรค และ ข้อจำกัดของ โรงเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพทำให้โรงเรียนไม่สามารถยกระดับ มาตรฐาน และหน่วยงานต้นสังกัดควรเปลี่ยนแปลงนโยบายให้เหมาะสมและ เร่งแก้ไขปัญหาและพัฒนา โรงเรียนให้สำเร็จ 4) การขาดแคลนปัจจัยในการดำเนินงาน ได้แก่ การขาดแคลนผู้บริหาร ครู บุคลากร งบประมาณ วัสดุอุปกรณ์และการจัดการ นอกจากนี้นักเรียนยังขาดความพร้อมและ มี ต้องการความช่วยเหลือพิเศษทำให้โรงเรียนไม่สามารถแก้ปัญหาและพัฒนาการบริหารงาน การ จัดการเรียนการสอน และการประกันคุณภาพภายในให้เกิดผลการดำเนินงานที่มีคุณภาพตาม ข้อเสนอแนะจากการประเมินและให้ได้ตามมาตรฐานที่กำหนด ควรมีวิธีการและเกณฑ์การประเมิน คุณภาพสำหรับโรงเรียนเฉพาะพื้นที่ 5) สภาพการบริหารโรงเรียน ท่ามกลางการขาดแคลน การเปลี่ยนแปลง การปฏิบัติงานไม่เต็มที่ การขาดความรู้ความเข้าใจและเจตคติที่ดีต่อการปฏิบัติงาน ของ บุคลากร รวมทั้ง การขาดความร่วมมือและการสนับสนุนจากกรมการสถานศึกษา ทำให้ โรงเรียนไม่สามารถดำเนินการบริหารจัดการเรียนการสอนและประกันคุณภาพ ให้เกิดผลตาม มาตรฐานที่กำหนด หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรเร่งแก้ปัญหา และพัฒนาบุคลากรรวมทั้งกรมการ สถานศึกษาให้มีศักยภาพและเจตคติที่ดีต่อการปฏิบัติงาน 6) สภาพการจัดการเรียนการสอน ท่ามกลางนักเรียนมีความสามารถในการเรียนต่ำ ครูมีศักยภาพในการจัดการเรียนการสอนต่ำ การ ขาดแคลนทรัพยากรสนับสนุน และระบบการ นิเทศ และติดตามผลไม่มีประสิทธิภาพทำให้ โรงเรียนไม่สามารถจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียน เป็นสำคัญให้มีผลตามมาตรฐาน หน่วยงานที่ เกี่ยวข้องควรเร่งแก้ปัญหาและพัฒนาบุคลากร ทุกฝ่ายในโรงเรียนควบคู่ไปกับการจัดสรรทรัพยากร ที่จำเป็นและปรับปรุงระบบการนิเทศ ติดตามผลให้ดีขึ้น 7) วิธีการประเมินคุณภาพภายนอก สถานศึกษาแต่ละรอบเปลี่ยนแปลงมากเกินไปทั้งหลักการ รูปแบบมาตรฐาน ตัวบ่งชี้ มาตรการวัด และเกณฑ์การประเมิน รวมทั้งมีการใช้วิธีการประเมินภายนอกแบบเดียวกันกับ โรงเรียนที่มีบริบท แตกต่างกันทั่วประเทศ ซึ่งโรงเรียนมีจุดอ่อนด้านนักเรียน บุคลากร การบริหารงาน การจัดการ

เรียนการสอน และทรัพยากรไม่สามารถเตรียมความพร้อมรองรับการ ประเมินภายนอกที่เปลี่ยนแปลงมากและหลากหลายได้ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรปรับปรุงวิธีการประเมิน เกณฑ์การประเมินและมีทางเลือกแก่ โรงเรียนในการขอรับรูปแบบการประเมินที่สอดคล้องกับบริบทของโรงเรียน 8) เกณฑ์การประเมินคุณภาพโรงเรียนมาตรฐาน รายตัวบ่งชี้และการตัดสินรับรองคุณภาพโดยรวมในการประเมินคุณภาพภายนอกแต่ละรอบเปลี่ยนแปลงมากเกินไปและใช้ในการ ตัดสินการประเมินคุณภาพกับ สถานศึกษาชั้นพื้นฐานทุกสังกัด ทุกประเภทและทุกพื้นที่ทั่วประเทศ โรงเรียนขนาดเล็กในถิ่นทุรกันดารไม่สามารถเตรียมความพร้อมรองรับการประเมินภายนอกที่มี เกณฑ์เปลี่ยนแปลง มาก หลากหลายและเป็นรูปแบบเดียวกันทั่วประเทศได้ ทำให้โรงเรียนขนาดเล็กในถิ่นทุรกันดารมีโอกาสผ่านการ รับรองมาตรฐานน้อยมาก นอกจากนี้ การเปลี่ยนแปลงเกณฑ์ การประเมินมีผลทำให้การประเมินเชิงพัฒนาการคลาดเคลื่อน ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควร ปรับเปลี่ยนเกณฑ์การประเมิน เท่าที่จำเป็นและใช้เกณฑ์การประเมิน แตกต่างกันตามบริบทของ โรงเรียน 9) ผู้ประเมินคุณภาพภายนอกมีความรู้ความเข้าใจ บริบทของโรงเรียนน้อยทำให้ผลการ ประเมินคุณภาพและข้อเสนอแนะจากการประเมินคลาดเคลื่อน ไม่สามารถนำไปแก้ปัญหาและ พัฒนาได้ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีการคัดเลือกและอบรมผู้ประเมินให้มีข้อมูลและความรู้ เกี่ยวกับบริบทของ โรงเรียนที่จะไปประเมิน

SAKSIT KHATTIYASUWAN (2016): THE THIRD ROUND EXTERNAL QUALITY ASSESMENT RESULTS (2011-2015) OF SMALL-SIZED SCHOOLS IN REMOTE AREA UNDER THE JURISDICTION OF OFFICE OF THE BASIC EDUCATION COMMISSION

ABSTRACT

The objectives of this research were 1) to study the third round (2011-2015) external quality assessment results of small-sized schools in remote area 2) to compare inputs and the third round external quality assessment outputs of small-sized schools in remote area and 3) to study problems, obstacles, limitations and solutions of the third round external quality assessment outputs of small-sized schools in remote area. The population of the study was 387 small-sized schools in remote area under the jurisdiction of Office of the Basic Education Commission in the academic year 2014 together with the personnel relating to the third round external quality assessment of those schools. 89 sample schools and 75 personnel were selected by means of purposive sampling technique in accordance with the criteria of Office for National Education Standards and Quality Assessment (ONESQA) Worksheets for analysis of external quality assessment reports, focus group discussions and school site visits were used to collect the samples' data. Descriptive statistics and t-test were used for data analysis. The results of the study are as follows.

The third round external quality assessment result of small-sized schools in remote area as a whole revealed that the mode of those schools was at fair level. Most of the indicators were at good-very good levels. There was only one indicator of which the external quality assessment result was at the level of urgent need to improve. It was indicator 5 (students' achievement). The external quality assessment result of the small-sized schools in remote area with standard certification was at good level. Most of the indicators were at good-very good levels. There was only one indicator of which the external quality assessment result was at fair level. It was indicator 5 (students' achievement). The external quality assessment result of those 49 schools without standard certification was at fair level. Most of the indicators were at fair-very good levels. However, there was only one indicator of which the external quality assessment result was at the level of urgent need to improve. It was indicator 5 (students' achievement).

It was concluded that there was no significantly statistical difference at .05 between the 8 means of the management inputs of those schools with and without standard certification. Nevertheless, there was significantly statistical difference at .05 between the 11 means of the management outputs (except indicator 10: the result of school uniqueness development) of those schools with and without standard certification. There were lots of problems, obstacles, limitation and solutions relating to the third round external quality assessment results of small-sized schools in remote area. It was concluded that the external quality assessment results of small-sized schools in remote area as a whole as well as individual indicator without standard certification was a crucial problem. Moreover, the external quality assessment results of small-sized schools in remote area without standard certification of each 11 indicator of which their scores were significantly less than those of the counterparts' with standard certification were also crucial problems. Eight of those indicators were educational management outputs and the rest of 3 indicators were the process related. It was concluded that the weakest indicators for the small-sized schools in remote area without standard certification were the ones (the basic indicators 3-5) relating to educational management outputs and the others were the ones (the basic indicators 6-8) relating to educational management processes.

Obstacles, limits and solutions of the third round external quality assessment outputs of small-sized schools with and without standard certification in remote area were categorized into 9 items. 1) Geographical location of schools: small-sized schools in remote area are in risky and faraway places which affect school access and quality improvement. So, external assessment methodology and criteria should be specified for those schools relevant to their specific contexts. 2) Communities within school service areas: small-sized schools in remote area are in communities with minority groups, poor infrastructures and difficulty of access. They seem to be rather poor and low educated. They always migrate for their better lives. Such situations in which they live affect school activity participation, support and quality improvement. So, external assessment methodology and criteria should be specified for those schools relevant to their specific contexts. 3) Government agencies: the agencies have never solved personnel problems effectively. That affects school management so that they cannot raise their standards and quality effectively. Therefore, the government agencies should change their policies necessarily and try to solve personnel problems more effectively 4) Shortages of school

management inputs: small-sized schools in remote area have shortages of administrators, teachers, personnel, money, materials and management techniques. Furthermore, they have lots special students who need special assistance. Those schools cannot solve their problems or even improve school standards and quality. So, external assessment methodology and criteria should be specified for those schools relevant to their specific contexts. 5) State of school administration: small-sized schools in remote area are in the state of school administration amid shortages, changes and ineffective personnel. Those situations affect solutions and school quality improvement. So, related agencies should try to solve administrative problems so that they can improve school standards and quality effectively. 6) State of teaching and learning management: small-sized schools in remote area are in the state of teaching and learning management amid shortages, changes and ineffective teachers, personnel, materials and management. They cannot manage to provide teaching and learning activities effectively. So, related agencies should try to solve input problems so that they can improve school standards and quality effectively. 7) External quality assessment methodology: external quality assessment methodology has varied greatly round by round. Furthermore, they implement the same assessment methodology across the country. That inevitably affects the result of small-sized quality assessment. So, the related agencies should try to keep the assessment consistency and develop specified methodology relevant to the context of small-sized schools in remote area. 8) External quality assessment criteria: they have been varied greatly round by round. They have also used the same criteria across the country. That has not been fair for small-sized schools in remote area. Moreover, those schools have less probability to pass the standards of the criteria. So, the related agencies should try to keep the assessment consistent and develop specified criteria relevant to the context of small-sized schools in remote area. 9) External quality assessors: external quality assessors have less knowledge, information and experience on the contexts of small-sized schools in remote area. They might have offered inaccurate results of external quality assessment. So, the related agencies should try to improve the recruitment and training processes so that they can equip the assessors with more and accurate information on the contexts of small-sized schools in remote area.